

Charlotte Simmat

University of Bremen – Research Services

charlotte.simmat@vw.uni-bremen.de

Milena Śliwińska

Biblioteka Wydziału Humanistycznego UMK

Stowarzyszenie EBIB

milena.sliwinska@umk.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1715-5116>

Open Science Programme – propozycja treningu dla YUFE

Streszczenie: Komunikat przedstawia inicjatywę podjętą przez zespół z uniwersytetów zrzeszonych w Young Universities for the Future of Europe (YUFE). Zaprezentowano przebieg prac nad Open Science Programme – treningiem przygotowanym dla bibliotekarzy, a także osób wspierających działania naukowe w modelu open science. W tekście przedstawiono charakterystykę oraz krótko- i długoterminowe cele szkolenia.

Słowa kluczowe: open access, open science, YUFE, Open Science Programme

[Young Universities for the Future of Europe \(YUFE\)](#)¹ jest stowarzyszeniem dziesięciu europejskich uniwersytetów oraz dwóch partnerów spoza organizacji uniwersyteckich. Wspólnym celem porozumienia jest zbudowanie otwartego i inkluzywnego europejskiego uniwersytetu. Te założenia mają służyć społecznościom uniwersytetów w rozwoju dostępności edukacji, badań i kariery zawodowej w całej Europie. Członkami YUFE są: Uniwersytet w Antwerpii (Belgia), Uniwersytet w Bremie (Niemcy), Uniwersytet Cypryjski, Uniwersytet Wschodniej Finlandii, Uniwersytet w Essex (Wielka Brytania), Uniwersytet w Maastricht (Holandia), Uniwersytet Carlosa III w Madrycie (Hiszpania), Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu (Polska), Uniwersytet w Rijece (Chorwacja) oraz Uniwersytet Sorbonne Nouvelle (Francja). YUFE jest inicjatywą wybraną i finansowaną przez Komisję Europejską.

Członkowie YUFE stoją na stanowisku, że otwarta nauka (open science, OS) jest kluczem do optymalnego wykorzystania potencjału nowoczesnych badań i może się ona przełożyć na znaczny wzrost wiedzy naukowej i społeczne korzyści płynące z nauki. Uczelnie podzielają też zobowiązanie do podjęcia działań, aby otwartą naukę uczynić „domyślną” lub „nową normą” na uniwersytetach partnerskich. Dlatego też w ramach YUFE pracujemy nad różnymi działaniami wspierającymi OS. Jednym z nich jest inicjatywa podjęta w ramach work package (WP) „Staff Journey”.

Ponieważ YUFE stara się wspierać i rozwijać wszystkich pracowników w zakresie ich wiedzy, umiejętności i talentów, w ramach programu WP „Staff Journey” przygotowywane są różne szkolenia. Grupa, która jest za to odpowiedzialna, składa się z doświadczonych wyspecjalizowanych w HR osób z uniwersytetów partnerskich. Jej zadaniem jest wybór tematów szkoleń i ich opracowywanie. Otwarta nauka została zaproponowana jako jeden z kursów szkoleniowych ze względu na

---

¹ Wszystkie odesłania do stron internetowych przedstawiają wersję aktualną w dn. 4.08.2024.

ogromne znaczenie tego tematu dla wszystkich członków. Uniwersytety partnerskie oferują różne programy i działania wspierające dla naukowców stosujących zasady otwartej nauki w swoich badaniach. Jednym z nich jest przygotowywany właśnie cykl spotkań „[Open Science Programme](#)”, który ma zaoferować możliwości rozwoju dla bibliotekarzy oraz osób zajmujących się otwartą nauką w organizacjach tak, aby można było efektywniej budować profesjonalne wsparcie i obsługę w tym aspekcie. Celem spotkań jest także przyczynienie się do utworzenia międzyinstytucjonalnej sieci ekspertów oraz zapewnienie możliwości wymiany myśli, doświadczeń i idei. Ważną częścią programu są również elementy wzajemnego uczenia i dzielenia się najlepszymi praktykami.

Wraz z podjęciem decyzji o wyborze otwartej nauki jako tematu proponowanego kursu powołano niewielką grupę ekspertek, która zajęła się ukierunkowanym opracowaniem i zaplanowaniem programu. Zespół składa się z pracowniczek bibliotek z Uniwersytetu Wschodniej Finlandii, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetu w Rijece i Uniwersytetu w Bremie.

Prace nad projektem rozpoczęły się w październiku 2023 r. Początkowo w spotkaniach brały udział cztery osoby z trzech uniwersytetów YUFE: Charlotte Simmat z Uniwersytetu w Bremie, której rolą było moderowanie i koordynowanie prac grupy; Dejana Golenko z Uniwersytetu w Rijece, Kaisa Hartikainen reprezentująca Uniwersytet Wschodniej Finlandii oraz Milena Śliwińska z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (UMK). Następnie do grupy dołączyła Lydia Pryce-Jones – specjalistka od otwartego dostępu w Bibliotece Uniwersyteckiej w Bremie. Zespół ma także wsparcie osób zajmujących się zarządzaniem danymi badawczymi z Biblioteki Uniwersyteckiej w Bremie – Björna-Olivera Schmidta i Noemi Betancort Cabrerary. Spotkania odbywały się online co trzy tygodnie.

Pierwszym etapem prac było określenie celu i grupy docelowej, dla której należało przygotować szkolenie. Zdecydowano, że program będzie dedykowany: bibliotekarzom/specjalistom wspierającym naukowców w publikowaniu w otwartym dostępie; osobom tworzącym otwarte zasoby naukowe i edukacyjne oraz tym, którzy szukają możliwości rozwoju i źródeł, aby zdobywać i poszerzać swoją wiedzę. Intencją członkiń minigrupy było również zbudowanie networkingowej sieci bibliotekarzy i data stewardów, zatrudnionych w uniwersytetach YUFE, którzy będą mogli po spotkaniu utrzymywać kontakt, dzielić się doświadczeniami, metodami pracy, współpracować i czerpać od siebie wzajemnie. W naszej ocenie zbyt rzadko sięgamy po możliwość międzyinstytucjonalnej współpracy. Oczywiście jest to, że nasze jednostki mają inne warunki finansowo-organizacyjne i inną ofertę dla osób prowadzących badania i studiujących, ale część wyzwań jest podobna, np. promocja OA, metody zachęcania pracowników do publikacji w otwartych modelach, archiwizacji tekstów w repozytoriach naukowych czy też pozyskiwanie partnerów, aby rozwijać OS w naszych uczelniach. W tych obszarach możemy czerpać ze wspólnych praktyk, uczyć się od siebie i współpracować.

Kolejnym krokiem było zdiagnozowanie i spisanie najistotniejszych problemów i wyzwań OS, jakie zauważamy w naszym środowisku, oraz próba odpowiedzi, która z naszych jednostek zmierzyła się z ich rozwiązaniem i może podzielić się *know-how*. Pierwsze dyskusje wyłoniły szerokie spektrum zagadnień. W czasie kolejnych spotkań pomysły stawały się bardziej precyzyjne, a tematyka krystalizowała się. Planowane szkolenie podzielone zostało na cztery dni. Bloki mają trwać nie więcej niż cztery godziny. Przewidziano miniwykłady specjalistów w danym temacie oraz czas na dyskusję, pytania i pracę w grupach. Ważne było dla nas, aby szkolenie nie trwało więcej niż cztery godziny, ponieważ zdajemy sobie sprawę, że nasi koledzy i koleżanki są obciążeni obowiązkami. Po pierw-

sze, całodniowe szkolenia są dla uczestników wymagające pod względem psychofizycznym; po drugie, są trudne, gdyż dezorganizują pracę w instytucji. Do treningu zostały ostatecznie włączone następujące zagadnienia:

- Obecna sytuacja otwartej nauki – spotkanie przewidziane na listopad 2024 r. – motywem przewodnim będzie wprowadzanie, ugruntowywanie i funkcjonowanie otwartej nauki na naszych uczelniach oraz wymiana doświadczeń: czego możemy się od siebie nauczyć w tym zakresie. Część ekspercką zapewnią m.in. Tomi Rosti z Uniwersytetu Wschodniej Finlandii oraz Boud Roukema – jeden z ambasadorów otwartej nauki na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu.
- Otwarty dostęp w praktyce – trening zaplanowany na grudzień 2024 r. – spotkanie będzie poświęcone praktykom OA. Kursanci zapoznają się m.in. z ideą [Akademickiej Platformy Czasopism](#) – otwartościowego modelu wydawania periodyków, którą przyjęto na UMK. Lydia Pryce-Jones poprowadzi interaktywną sesję o narzędziach OA. W tym panelu będzie także czas, aby porozmawiać o etycznym aspekcie publikowania otwartościowego. To zagadnienie omówi i sesję poprowadzi Adrian Wójcik z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.
- Otwarte dane badawcze – szkolenie zapowiedziano na początek stycznia 2025 r. – tematyka będzie dotyczyła wdrażania reguł FAIR – dobrymi praktykami podzielą się specjaliści z Uniwersytetu w Rijece. Natomiast proces finansowania badań open science w UE zaprezentują zaangażowane w sesję Helena Jäntti i Ulla Karhunen z Uniwersytetu Wschodniej Finlandii.
- Praktyki otwartej nauki w różnych dyscyplinach – ostatnie spotkanie, wstępnie zaplanowane na koniec stycznia 2025 r. – będzie poświęcone modelom OA w poszczególnych obszarach wiedzy, np. STEM, językoznawstwo, medycyna i humanistyka. Do tej części jako prowadzący zostali zaproszeni specjaliści z określonych dziedzin.

Realizację każdego ze spotkań zaplanowano w kolejnych miesiącach, tak aby odstęp między sesjami nie był większy niż trzy tygodnie. Zgłoszenia na trening przyjmowano do 16 czerwca 2024 r. Dla uczestników z każdego uniwersytetu przewidziano dwa miejsca. Chętni musieli zarejestrować się na platformie YUFE Virtual Campus oraz przesłać krótki list motywacyjny, zawierający dane osobowe, afiliację oraz kilka zdań o posiadanym doświadczeniu we wspieraniu działań otwartościowych. Aplikacja musiała zawierać również diagnozę wyzwań, jakie stoją przed osobą zgłaszającą się na szkolenie oraz refleksję, jak nasza propozycja może pomóc w sprostaniu tym wyzwaniom. Chętnych zgłosiło się więcej niż przewidziano miejsc, więc lokalnie, na poziomie uniwersytetów, wybrano uczestników treningu.

Po przerwie wakacyjnej wznowione zostaną prace nad uzgodnieniem ostatecznych terminów oraz elementów organizacyjnych. Uczestnikom udostępnimy dokumenty od ekspertów, a także zaprosimy do zgłaszania propozycji istotnych dla nich tematów/zagadnień do dyskusji. Ważne, aby już wczesną jesienią osoby zakwalifikowane na szkolenie mogły się z nimi zapoznać i do nich ustosunkować.

U podstaw prezentowanego przedsięwzięcia leżała intencja m.in. głębszego zrozumienia pozytywnych efektów otwartej nauki oraz zbudowanie społeczności wokół zagadnienia, ułatwienie kontaktu i rozszerzenie możliwości komunikacji wśród osób zatrudnionych na uniwersytetach YUFE. Chcemy, aby szło za tym dzielenie się doświadczeniem, wymiana praktyk, a może dłużej tak-

że unifikacja pewnych rozwiązań. Nasze organizacje wypracowały i oferują różną infrastrukturę, procedury i metody np. promowania OS oraz zachęcania do publikacji w modelu OA, dlatego przyświecającą nam ideą było przygotowanie ram treningu, który da płaszczyznę do dyskusji i wymiany praktyk oraz danych, a także do poznania specjalistów dziedzinowych. Chcemy umożliwić w społeczności YUFE rozwój, samodzielną naukę i uczenie się od innych, rozmowy z ekspertami oraz szukanie inspiracji i kreatywnych rozwiązań u partnerów.

Tłumaczenie fragmentów z języka angielskiego: Milena Śliwińska